

RECENZE

BERGMANŮV FILOSOFICKÝ FILM

„Můžeme začít dávno známou skutečností, že se umělecká funkce i hodnota filmu dlouho podceňovaly. Film se nebral na vědomí ani jako nositel hodnot estetických, dokonce ani samými estetiky ne. Tím méně byl posuzován z hlediska hodnot například filosofických, jež mu vlastně ještě donedávna — před Fellinim a Bergmanem — přiznávali jen nadšenci. A sotva přestaly boje a spory s vnější nepřítel, aby se uznaly hodnoty filmu, jak se obecně uznávají u jiných umění, vznikají mezi filmovými teoretiky vnitřní spory, zda film je vždycky dílem kolektivním, anebo zda může reprezentovat jenom jedinou tvůrčí individualitu, asi tak jako reprezentuje román individualitu spisovatele. Zda tedy v kinematografii existuje něco jako osobitý a individuální tvůrčí filmový rukopis.“

Na tyto otázky a mnohé další v interpretaci uměleckého díla hledá odpověď Ivo Pondělíček ve své knize, jejíž plný název zní: „Bergmanův filosofický film a problémy jeho interpretace“. Ve Filmovém ústavu vychází její druhé, doplněné vydání. První vydání této studie získalo Cenu Trilobita za nejlepší filmově teoretickou práci roku 1967. Úvodem knihy se autor zabývá všeobecnými problémy interpretace umělecké tvorby, jako jsou požadavky vědecké metody, užitečnost existenciální metody, marxistickosociologický přístup, dialektika vlivů, analýza času, v němž umělecké dílo působí apod. Druhá část knihy je pak přímo zaměřena k dílu Ingmara Bergmana, režiséra, který ve světové kinematografii, ve filmovém umění, představuje právě s několika dalšími, jako Fellini, Bresson, Antonioni, Buñuel, onu tvůrčí individualitu, která kolektivnímu dílu, jakým je film, vtiskuje osobitý rukopis. Ivo Pondělíček vychází z názoru, že spodním, nejhlubším tónem Bergmanových filmů, jejich filosofickým podtextem, je hledání ztraceného boha, hledání dětské víry, čistého, nezkaženého prožitku. Ztracené iluze dětství o světě by člověku mělo nahradit umění; ale je toho schopno? Tuto otázku si klade podle Ivo Pondělíčka Bergman především ve filmech *Persona*, *Hodina vlků* a *Hanba*. Těmto filmům a jejich filosofickému náboji věnuje autor studie kapitolu nazvanou „Proměna

dáblův tvář“, o níž je nyní druhá vydání rozšířeno. Studii doplňuje podrobná filmografie Ingmara Bergmana. S názory a vývody autora knihy nemusí čtenář ve všech bodech souhlasit, mezi teoretiky vyvolá jistě i diskuse, nicméně je důležitým příspěvkem do teorie filmového umění. -be-

VÝROČNÍ VZPOMÍNKOVÉ DVOJLISTY ČESKÉHO FILMOVÉHO ÚSTAVU

K nedožitým sedmdesátinám českého režiséra Václava Kršky vyšel dvojlist dr. Luboše Bartoška CSc. Připomíná tvorbu režiséra-básníka českého filmu, jehož zprvu literární a pak filmovou tvorbu ovlivnilo kulturní ovzduší Písku a zejména pak zjev básníka a spisovatele Fráni Šrámka. Podle jednoho ze svých románů (*Odcházení s podzimem*) natočil spolu s F. Cápem svůj první film *Ohrané léto*. První samostatný film *Reka čaruje* natočil už jako pětacyficeletý, avšak svým dílem se zařadil k tvorbě filmových umělců o jedno až dvě desetiletí věková mladších. Autor dvojlistu pak sleduje Krškův umělecký vývoj a jeho tvorbu v různých tvůrčích i společenských meznících až po jeho dílo poslední, adaptaci stejnojmenné novely I. S. Turgeneva *Jarní vody*.

Druhý dvojlist téhož autora nese název *Dvě filmové podoby Rudolfa Hrušínského*. Autor v něm rozpoznává dvě období herecké dráhy dnešního padesátníka Hrušínského. První dobu, ohrančenou léty 1937—1947, nazývá hereckým mládím. Druhé období, vymezené tituluji roli ve Stěklého adaptaci Haskova *Dobrého vojáka Švejka* (1951), nazývá druhou podobou R. Hrušínského, v níž vytváří velké postavy převážně dramatického až tragického charakteru a dostává se na jedno z vedoucích míst hereckého souboru českých filmových herců.

Další dva dvojlisty si všimají zahraničních jubilatů. Ljubomír Oliva napsal studii o východoněmeckém režisérovi Konrádu Wolfovi, který se letos dožil 45 let. Oliva sleduje jeho vývoj od studií v SSSR (1949 až 1954) až po současně natáčený film podle románu Liona Feuchtwangera o španělském malíři Francisco de Goyovi. Inž. Jaroslav Brož je autorem dvojlistu věnovaného (k 75. výročí narození) tvorbě amerického herce Paula Muniho, který už ve třicátých letech získal přízeň diváků jako charakterní herec, dokonale ovládající široký rozsah různých rolí.

RANÉ PRÁCE KARLA SMRŽE O DĚJINÁCH ČESKÉHO FILMU

Tak jako film patří k nejmladším uměleckým disciplinám — a není to dokonce příliš dávno, co byl vůbec za umění uznán — tak ani filmová věda nemá dlouhou tradici. Zatímco např. v literární nebo divadelní historii navazuje jedna generace vědců na práci generace předchozí, historiografii filmu se, zvláště u nás, zabývali jen jednotlivci, kteří se teprve v poslední době organizují ve vědecké týmy. Takový tým teoretiků a historiků připravuje nyní ve Filmovém ústavu Dě-